

Henrik Lerner och Charlotte Berg Finsk djurlagstiftning i förändring

Birgitta Wahlberg:

Reglering och förvaltning av produktions- och slaktdjurs välbefinnande. En offentligrättslig undersökning, Doktorsavhandling, Åbo Akademi, Åbo, 2011. (334 s.)

Birgitta Wahlberg har i sin doktorsavhandling *Reglering och förvaltning av produktions- och slaktdjurs välbefinnande – En offentligrättslig undersökning* analyserat vad som är gällande rätt för djur i Finland. Med utgångspunkt i djurskyddslagstiftningen har hon undersökt lagens teoretiska bakgrund och dess praktiska tillämpning. Detta har också kontrasterats mot grundlagens skrivelser om egenvärde hos djur och gällande EU-lagstiftning. Avhandlingen är gedigen och intresseväckande i ett fält av rättsvetenskap och rättsfilosofi där många frågor ännu inte har belysts i grunden.

Hon visar på att Finlands lagstiftning är på väg att gå från en syn på djur som saker/egendom till att erkänna djur någon form av egenvärde i egenkap av att de är kännande varelser. Målsättningen med avhandlingen är att tolka och ge förslag till förändringar i den lagstiftning som föreligger. Lagstiftningen är inget statiskt utan en ständigt pågående process.

En styrka i hennes avhandling är att hon visar på glappet mellan lagens intention och dess tillämpning i termer av djurskyddsärenden. Djurskyddskontroll, inklusive myndigheternas befogenheter och tillämpning av djurskyddslagen samt de myndighetsåtgärder som följer (eller, som Wahlberg mycket riktigt påpekar – inte följer) vid påvisade regelbrott, är ett område där förvånansvärt lite forskning har publicerats. Det är därför positivt att Wahlberg här lyfter fram olika aspekter på hur djurskyddskontrollen bedrivs och vilka effekter detta arbete får, eller bör få. I sina empiriska undersökningar visar hon klart och tydligt att det finns brister hos flera av de instanser som har till uppgift att se till att lagen följs. En del av de åtgärdsförslag som avhandlingen lämnar är till för att stärka dessa praktiska tillämpningar.

En sådan slutsats är god nog, men Wahlberg nöjer sig inte med detta. Hon går på djupet i den finska lagstiftningens syn på djur. Genom studiet av lagens intentioner i detalj så visar hon att det krävs en implementering och utveckling av synen på djur som kännande varelser i finsk lagstiftning för att djurens välbefinnande skall kunna upprät-

hållas på juridisk grund. I grundlagen finns reglerat att djur bör tillskrivas egenvärde och att det på denna punkt bör ske en harmonisering mellan grundlag och djurskyddslag. Dessutom anser hon att detta måste följas av tydliga tillämpningar i lagen så att lagen kan efterlevas.

En annan styrka i hennes avhandling är just detta, hon visar teoretiskt på att lagstiftningen om djur inte är enhetlig och att det är viktigt att definiera begrepp som egenvärde och välbefinnande. Det sistnämnda är ett centralt begrepp i djurskyddslagstiftningen, om än i dagsläget odefinierat. Att flera olika lagar reglerar djur och djurhållning behöver i sig inte vara problematiskt, men problem uppstår såväl i Finland som i exempelvis Sverige när delar av lagstiftningen fokuserar på djuret såsom art och i andra fall fokuserar på den verksamhet (djurpark, livsmedelsproduktion, sällskapsdjur etc.) som djuren ingår i. I Finland har det påbörjats ett arbete som syftar till att lagstiftning på samtliga nivåer skall utgå från arttillhörighet och vi tror att det som Wahlberg förespråkar, en enhetlighet i detta, är en bra väg att gå.

Det finns dock vissa brister som förtjänar att påpekas, även om ett avhandlingsprojekt alltid måste begränsa sig. Framst saknar vi den internationella utblicken. Avhandlingens fokus är främst den finländska lagen och de delar av EU-förordningarna som är relevanta. En mindre jämförelse görs också med svensk lagstiftning. I det förslag som slutligt läggs fram föreslås också att de fem friheter för djur som brittisk lagstiftning fokuserar på bör inkluderas i gällande finsk rätt. I Europa, under EU-lag, finns erfarenhet av flera länders försök att stärka djurskyddet och även djurens eventuella rättigheter i lag såsom Tyskland, Sverige och Storbritannien. Diskussionen kring utvecklingen i synen på djur från att undvika plågsamma handlingar mot djur, via djurvälstånd/välbefinnande, mot eventuell djurrätt har diskuterats på flera ställen (ex. Radford 2001; Kluge 2002; Lerner 2008). Här har också en diskussion förts huruvida djur är saker eller om de skall tillerkännas egenvärde. I tysk lagstiftning verkar djuren tillskrivas ett lik-

nande värde som i den finska, och en jämförelse med tysk lag kunde därför ha utvecklat avhandlingen.

Frågan om egenvärde är inte heller så enkel att lösa som Wahlberg antar. Det är inte säkert att egenvärde per automatik innebär rättigheter för djuren. I det engelska fallet går det att se på de fem friheterna som någon form av rättigheter, men de är inte djurrätt i termer av djurs lika värde med människor. Det sistnämnda innebär att vi inte får utsätta djur för något som vi inte vill utsätta människor för. Wahlbergs förslag att djur exempelvis skall tillerkännas vissa grundrättigheter (som skiljer sig från de mänskliga rättigheterna) förtjänar att prövas genom vidareutveckling och djupare analys.

Dessa kritiska kommentarer till trots, den avhandling Wahlberg har skrivit förtjänar att läsas både nationellt och internationellt, som en vik-

tig del av den förståelse av den del av gällande rätt som berör djur. För att kunna förändra lagstiftningen behövs den här typen av djupgående analyser av lagens värdegrund, lagtextens faktiska innebörd och dess tillämpning. Eftersom gällande rätt inte är statisk så bidrar Wahlberg tydligt och klart till morgondagens gällande rätt.

Referenser

- Kluge, Hans-Georg (2002). *Tierschutzgesetz*. Kohlhammer, Stuttgart.
- Lerner, Henrik (2008). *The concepts of health, well-being and welfare as applied to animals. A philosophical analysis of the concepts with regard to the differences between animals*. Ph.D. thesis. Linköping Studies in Arts and Science No. 438, Linköping.
- Radford, Mike (2001). *Animal welfare law in Britain*. Oxford University Press, Oxford.

Outi Ratamäki

Kadonneiden eläinten etsintä

Arran Stibbe:

Animals erased. Discourse, ecology, and reconnection with the natural world, Wesleyan University Press, Middletown, 2012. (209 s.)

Arran Stibben kirjoittama kirja *Animals erased* on osa nykyisin yleistyvää kriittistä eläintutkimusta. Kirjan päätavoitteena on löytää uusia eläindiskursseja, jotka eivät johda eläinten tai luonnon pahoinvointiin tai ylläpidä sitä. Tämä tapahtuu Stibben mukaan siten, että löydämme uudelleen yhteyden eläimiin ja luontoon ”realistisesti”. Tämän realistisen lähestymistavan vastakohtiksi hän asettaa symboliset representaatiot ja etäännyttävät teknologiat, kuten radiopantaseurannat.

Stibben kirja koostuu eri aikoina kirjoitetuista ja toisistaan erillisistä esseistä. Tästä huolimatta kokonaisuus on juonellinen ja eheä. Myös kirjan johdanto on tavoitteissaan selkeä ja johdonmukainen.

Kirjan luvut jakautuvat juonellisesti kolmeen eri osaan. Tämä jaottelu perustuu Stibben tekemään jakoon tuhoavien, vasta- ja vaihtoehtodiskurssien välillä. Tuhoavat diskurssit, kuten tehomaatalous, ylläpitävät eläimille kärsimystä luovia tai luonnon monimuotoisuuden häviämiseen johtavia käytäntöjä. Vastadiskurssit, esimerkiksi

biodiversiteettikeskustelu, pyrkivät luomaan vasta-voimia näille tuhoisille käytännöille. Ne kuitenkin epäonnistuvat siinä, koska ovat vahvasti kytköksissä samoihin taustaoletuksiin kuin tuhoavat diskurssit. Ne eivät siis Stibben mukaan ole riittävän erilaisia saavuttaakseen tavoitteitaan. Esimerkiksi biodiversiteettiargumentilla voidaan perustella eläintarhoja, vaikka eläintarhat tuottavat pahoinvointia eläimille. Stibbe laittaakin toivonsa radikaalien vaihtoehtodiskurssien varaan. Näitä hän ei johdannossa vielä paljon avaa vaan jättää lukijan odottamaan tarinansa kehittymistä. Teoreettisesti Stibbe nojautuu vahvasti Norman Faircloughin ja Teun A. van Dijkn kirjoituksiin.

Yksi merkittävimmistä eläinten alistamisen mahdollistavista diskursiivisista keinoista on eläimen yksilöllisyyden piilottaminen puhetaivoissa ja kuvauksissa. Stibbe kuvaa tätä ilmiötä muun muassa siasta käydyn puheen analyysin avulla brittiläisessä kontekstissa. Tyypillinen tapa piilottaa eläimen yksilöllisyys on puhua eläimistä monikos-